

Summary

This article is devoted to the consideration of theoretical features of the program manifesto of M. Opitz „The Book of the German Poetry“ especially for its reflection of a concrete practice of a verse.

A. Gryphius from his technical and constructive side appears as an erudite person and a poet in position of poetics, rhetoric, stylistics; he is a famous master of metre, rhythm and philosophy of his time, reproducing with the construction and imaginary of a verse the time dynamic and the world of poetical harmony.

УДК 811'33'42

АНТРОПОЦЕНТРИЧНИЙ ВИМІР ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ (НА МАТЕРІАЛІ РОСІЙСЬКИХ І УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЇ Р. КІПЛІНГА "IF")

Дерік І.М.

*Державний заклад "Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К.Д. Ушинського"*

Сучасна транслатологія пройшла довгий шлях від середньовікової парадигми у працях неоплатоників і схоластів, де на перший план висувалось "Слово творця", тим самим постулювалась не людська, а божа природа міжмовних перетворень-перекладів, до авторських літературних шедеврів періоду 17-20 ст., коли роль творчої особистості перекладача якнайповніше розкривалась у передачі національно-культурної самобутності оригіналу (переклади Вольтера, Дідро, О.С. Пушкіна, М.Ю. Лермонтова, Т.Г. Шевченка тощо).

На початку 20 ст. у царині досліджень із перекладознавства відбувся зсув акценту з постаті перекладача на текст оригіналу як об'єкт перекладу, а роль перекладача у так званій текстоцентричній парадигмі зводилась до вдалого підбору мовного і мовленнєвого інструментарію для відтворення потенціалу вихідного тексту. Абстрагування від індивідуальних особливостей перекладача дозволяло виявити певні закономірності перекладацької діяльності, перекладацькі універсалії. Переклад розумівся вже не як стихійний творчий процес, а як певний алгоритм дій, за допомогою яких аутентичний текст вихідною мовою поступово перетворювався на транслат, новоутворений самобутній текст мовою перекладу. Тоді ж було сформовано нові вимоги до якісного перекладу – дотримання принципів адекватності, еквівалентності і тотожності та норм мови перекладу.

Так званий філологічний метод всебічного аналізу тексту був розроблений для перекладу художніх текстів, що не дозволяло теорії перекладу того часу здійснити широкі узагальнення для стратегій і тактик перекладу та поширити їх на переклад інших функціональних типів текстів. Проте, як з'ясувалось згодом, саме у царині художньої словесної творчості, белетристики у її первинному широкому розумінні виявились найбільші протиріччя і труднощі перекладу внаслідок яскравої жанрової та індивідуальної авторської специфіки вихідних художніх творів. До проблем літературного розмаїття додалися також типологічні відмінності неблизько споріднених мов (романської, германської, слов'янської мов), що зробило транслатологію дійсно міждисциплінарною наукою з міцними зв'язками з літературознавством, філософією, історією, загальним і зіставним мовознавством, а з появою дискурсології як самостійної галузі знання і з останньою.

Усе це зумовило потребу в логічних теоретичних перекладознавчих концепціях, у рамках яких усі надбання тогочасної теорії та практики перекладу могли бути певним чином організовані та упорядковані. Провідною концепцією 30-х років 20-го ст. була концепція повноцінності перекладу О. В. Федорова, яка фактично спиралась на досвід філологічного підходу до художнього тексту, що формувався на протязі попередніх 150 років [10]. Згідно з цією концепцією, якість перекладу залежить від перекладача лише у тій мірі, у якій він може вірно відтворити наявні в мовах закономірності. Текст тлумачиться лише як джерело мовних засобів, антропоцентричний фактор залишається на периферії концепції і є побічним, оскільки кількість перекладачів художньої літератури обмежена і конкуренції між різними персоналіями у цій сфері майже немає.

Зміна векторів у зарубіжному і радянському перекладознавстві відбулась у 50-60-і роки 20-го ст. Спочатку Ю. Найда, а згодом і О.В. Федоров відчули наукову неминучість антропологічного підходу як реалізації нової теоретично-дослідницької парадигми [11;10]. Згідно з новою концепцією динамічної еквівалентності, основним критерієм еквівалентності перекладу оригіналу, мірилом якості і вірності здійсненого перекладу визначались тотожність реакцій реципієнтів на оригінальний текст та його переклад. У рамках цієї концепції перекладач є експертом та ініціатором тих лінгвокультурних поправок, які необхідні для забезпечення рівності реакцій. Уперше особливості та типові властивості текстів не враховуються як суттєві. Саме абсолютний характер антропоцентризму концепції Ю. Найди обумовив її універсалізм: концепція виявилась придатною для будь-якого перекладу та типу тексту [11].

У 70-80 рр. 20-го ст. у світовому перекладознавстві відбулась нова революція поглядів – Х. Фермеер і К. Райс започаткували теорію "скопос" [12]. У рамках цієї теорії переклад вивчається у контексті теорії діяльності, у якій є прагматична мета (скопос). Перекладацький процес спрямований на втілення цієї мети, при цьому критерієм якості здійсненого перекладу є адекватність мети, а еквівалентність як відповідність тексту перекладу текстові оригіналу відступає на задній план. Таким чином, перекладом може вважатись будь-який, навіть

найвіддаленіший аналог оригіналу, отже зміст поняття "переклад" значно розширюється. Вирішальним компонентом перекладацької моделі "скопос" є антропологічний фактор: скопос завдається замовником, здійснюється перекладачем і контролюється споживачем, саме ця тріада забезпечує процес перекладу на всіх етапах, досягаючи консенсусу щодо адекватності скопосу. Очікуваним наслідком такого розуміння перекладу є усвідомлення необхідності професійних етичних рамок, за відсутності яких домовленість сторін щодо скопосу може перетворитись на змову. У роботах К. Норда зазначається важливість професійної відповідальності перекладача як передумови здійснення адекватного перекладу [13].

На більш сучасних етапах розвитку транслатології відбувся передбачений синтез надбань антропоцентричного і текстоцентричного підходів до перекладу. Так, у теорії гармонізації Л.В. Кушніної центральним є поняття перекладацького простору, у якому відбувається породження гармонічного тексту й аналізуються параметри цього тексту [8]. Гармонію дослідниця визначає як систему поглядів перекладача, сформовану на засадах індивідуально-образного осмислення перекладацької картини світу, що виникає під впливом нового просторово-часового буття тексту перекладу, залученого до сукупності численних смислових перетворень, і саме у цьому проявляється антропоцентризм.

Антропоцентричний і текстоцентричний підходи взаємно доповнюють один одний – антропоцентричні погляди на процес перекладу не є повними без поняття "тексту" як продукції перекладача, текстоцентричні погляди не можуть не враховувати людський фактор. Провідна діяльнісна парадигма вивчення перекладу має синергетичний характер: поєднуючи два різні підходи до перекладацького процесу, вона створює умови для розроблення продуктивних дидактичних моделей для навчання перекладацької майстерності та вдосконалення методики підготовки фахівців із перекладу.

Дослідження специфіки перекладу поетичних творів здійснено у рамках діяльнісної концепції перекладу з урахуванням нових тенденцій, зокрема нової класифікації текстів, орієнтованих на переклад, запропонованої І.С. Алексєєвою [1;2]. Релевантними класифікаційними параметрами різних функціональних типів є такі: комунікативне завдання і вид текстової інформації, характер реципієнта і характер джерела, об'єктивний ступінь потенційної можливості перекладу тексту. Відповідно до цієї класифікації поетичні твори є найскладнішими для перекладу через можливість нетотожності тлумачення створюваних поетичних образів автором і різними перекладачами. Але саме це робить такий матеріал найбільш продуктивним і перспективним для дослідження.

Актуальність дослідження засвідчується великою кількістю робіт, присвячених вивченню проблем транслатологічної класифікації текстів (роботи І.С. Алексєєвої, Ю. Найди, Х. Фермеєра, К. Райс) [1;11;13], різних перекладацьких концепцій і теорій (наукові розвідки Л.В. Кушніної, О.В. Федорова) [8;10], аналізу особливостей художнього перекладу (праці Л.Г.Бабенко, В.А. Богданова, Н.Р. Денисюка, Л.В. Краснової, П.І. Копанєва, Л.А. Міщенко) [3;4;5;6;7;9].

Новизна дослідження у тому, що уперше зіставлення різних перекладів відібраних поетичних творів проводиться відразу по двох позиціях: прагматичний аспект сприйняття поетичних образів (тотожність реакцій реципієнтів у рамках антропоцентричного підходу) та еквівалентність відтворених у перекладі образів прототипним образам оригіналу (збереження змістового та образного потенціалу тексту у рамках текстоцентричного підходу).

Об'єктом дослідження є процес перекладу поетичного твору, що розглядається у рамках діяльнісного підходу, предметом – способи відтворення поетичних образів у перекладі з визначенням перекладацьких універсалій і авторських особливостей. Методологічний апарат дослідження складався з методів критичного аналізу літературних джерел, лінгвістичного аналізу оригінального тексту і перекладів, зіставного аналізу перекладів російською та українською мовами та методу кількісних підрахунків.

Матеріалом дослідження слугували тексти англійської поезії Р. Кіплінга "If" та її перекладів російською і українською мовами (переклади "If" українською мовою у редакції М. Стріхи, В. Стуса, Є. Сверстюка [17], переклади "If" російською мовою у редакції С. Маршака, М. Лозинського, В. Корнілова, А. Грібанова) [18].

Мета дослідження – з'ясувати ступінь вмотивованості стратегій і способів перекладу поетичних образів творчою особистістю перекладача, його баченням твору і визначити роль типологічних відмінностей мов при перекладі на неспоріднені мови (з англійської на російську та українську). Відповідно до цього було сформульовано такі завдання:

- здійснити лінгвістичний аналіз оригінального англійського поетичного твору і описати засоби, що є найбільш релевантними для реалізації авторської ідеї;
- дослідити тексти перекладів на предмет виявлення провідних способів і стратегій відтворення виразових засобів оригіналу для збереження прагматики вихідного тексту;
- зіставити тексти перекладів російською і українською мовою для визначення спільних і відмінних способів і стратегій перекладу для кожної мови перекладу;
- враховуючи типологічні відмінності російської та української мов, виокремити загальні перекладацькі універсалії, що є спільними для всіх перекладів;
- схарактеризувати ступінь експресивно-емоційної насиченості поетичного твору у перекладах різної редакції.

На думку О. Зверева, поезія Р. Кіплінга "If" є своєрідним маніфестом етичних категорій, адресованим нащадкам, "заповітом" новим генераціям англійців. Це була водночас сповідь покоління війни, скаліченого, знедоленого, скривдженого.

За результатами здійсненого лінгвістичного аналізу можна зазначити наступне:

- твір має явно виражений апелятивний характер, про що свідчать такі лексичні й граматичні особливості, як поширеність дейктиків 'you'/'your' (20%),

домінування умовних речень (40%) і імперативів (20%), висока концентрація модального дієслова 'can' відносно інших дієслів (20%);

– у творі неособові форми дієслова домінують над особовими (інфінітив – 45%; герундій – 35%; особові форми дієслова – 20%); дієслівні форми (60%) превалюють над іменними (40%);

– образний ряд твору визначається вивіреністю, конкретністю, стислістю. Кількість емоційно-насиченої і стилістично забарвленої лексики є помірною. Із стилістичних і виразових засобів домінуючими є дієслівні та іменникові розгорнуті метафори (напр.: "*If you can meet with Triumph and Disaster/ And treat those two impostors just the same*"; "*If you can make one heap of all your winnings*") (25%), фразеологічні звороти (напр.: "*And risk it on one turn of pitch-and-toss*") (35%), також наявні антономазії (напр.: '*Triumph*', '*Disaster*', '*the Will*') (10%), антитези (напр.: "*If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you...*") (5%), гіпербола (напр.: "*Yours is the Earth and everything that's in it*") (5%), епітети (напр.: "*the unforgiving minute*") (5%), паралелізм (напр.: '*If + you+can+V+when +N+V*') (10%), відокремлення (напр.: "*And – which is more – you'll be a Man, my son!*") (5%).

– потужним виразовим засобом стає ритм у поєднанні з римою, наявність цезури та пірихію, посилені фонографічним засобом асонансу, саме завдяки цьому вдається уникнути монотонності викладу і не уподібнити вірша до проповіді. Переважають короткі, одно-двоскладові слова.

За результатами аналізу перекладів російською мовою було визначено такі закономірності і відмінності у способах перекладу:

– характер вірша обумовив вибір назви перекладачами – за допомогою повної перекладацької відповідності – "*Если...*" (60%), за допомогою контекстуальних аналогів – "*Когда...*" (20%), "*Заповедь*" (10%), інші назви (10%);

– лексико-граматичні характеристики віршованого твору передані повною мірою із застосуванням стратегії компенсації:

- сполучення дейктиків 'you'/'your' з дієсловом відображені у перекладі трьома способами: за допомогою граматичного еквівалента – шляхом використання особового займенника 2-ої особи однини "*ты*"/"*твой*" (50%) у поєднанні з дієсловом, за допомогою функціональної заміни – уживанням дієслова у формі теперішнього часу другої особи однини (25%), уживанням наказового способу другої особи однини (25%);
- англійський імператив відтворено за допомогою граматичного еквівалента – дієслівних форм наказового способу другої особи однини (100%);
- умовні речення (*Conditionals*) представлено у перекладі частково підрядними реченнями умови з дієсловом у формі частково дійсного (50%), частково наказового способу (50%);
- модальне дієслово 'can' замінено у перекладі на лексико-граматичні аналоги "*сумеи*", "*сможешь*", "*можешь*"; "*умеи*" (100%);

- інфінітив відтворюється як неозначена форма дієслова (60%) або як імператив (40%), герундій піддається функціональній (55%) чи контекстуальній заміні (45%) і відтворюється як іменник (100%) (напр.: "...(can) make allowance for their doubting too...". Переклад М. Лозинського: "И маловерным отпусти их грех..."; "...and not be tired by waiting...". Переклад А. Грібанова: "Умей не раздражаться ожиданием...";
– стилістичні особливості оригіналу відтворено у перекладі повною мірою зі застосуванням стратегій компенсації, експлікації та конвергенції:
- дієслівні та іменникові розгорнуті метафори відтворюються у такий спосіб:
  - а) розгорнутими метафорами без змін образів (напр.: "If you can dream and not make dreams your master". Переклад М. Лозинського: "Умей мечтать, не став рабом мечтанья...")(20%);
  - б) розгорнутими метафорами зі змінами у змісті образів (напр.: "If you can dream and not make dreams your master". Переклад С. Маршака: "И если ты своей владеешь страстью,/ А не тобою властвует она..."; "If you can meet with Triumph and Disaster/And treat those two impostors just the same". Переклад С. Маршака: "И будешь тверд в удаче и несчастье,/ Которым, в сущности, цена одна..."; "If you can fill the unforgiving minute/ With sixty seconds' worth of distance run". Переклад: В. Корнілова: "Когда трудом ты каждый миг наполнил/ И беспощадность Леты опроверг...") (35%);
  - в) розгорнутими метафорами, що базуються на перефразуванні метафор вихідного тексту (напр.: "If you can meet with Triumph and Disaster/And treat those two impostors just the same". Переклад М. Лозинського: "Равно встречай успех и поруганье,/ Не забывая, что их голос лжив")(англ.: 'impostor' – "лжець"); "If you can dream and not make dreams your master". Переклад А. Грібанова: "Умей мечту держать в повиновенье...")(45%);
- фразеологічні звороти передаються за допомогою фразеологічних еквівалентів (напр.: "If all men count with you..." Переклад М. Лозинського: "Пусть все в свой час считаются с тобой..."; "When all about you are losing theirs... (losing their heads)". Переклад С. Маршака: "Когда теряют головы вокруг..."; "...risk it on one turn of pitch-and-toss..." Переклад В. Корнілова: "...на орла и решку/ Поставить все...")(35%) і аналогів (напр.: "If you can keep your head...". Переклад М. Лозинського: "Владей собой..."; "...and start again at your beginnings/ And never breathe a word about your loss..." Переклад А. Грібанова: "...И без ненужных слов начатъ с нулей...")(65%);
- антономазії вихідного тексту зберігаються у перекладі у 20% прикладів (напр.: "And – which is more –you'll be a Man, my son!" Переклад А. Грібанова: "И, что важней, ты Человек, мой сын!"; переклад: В. Корнілова: "И – более того – ты Человек!"; "Except the Will, which says to them: "Hold on!"" Переклад: М. Лозинського: "И только Воля говорит:

Иди!"); у 80% антономазія не відтворюється у перекладі внаслідок застосування стратегії нейтралізації (напр.: *"Except the Will, which says to them: 'Hold on!'"* Переклад С. Маршака: *"И только воля говорит: 'Держись!'"*; *"If you can meet with Triumph and Disaster"* Переклад С. Маршака: *"И будешь тверд в удаче и несчастье"*; Переклад М. Лозинського: *"Равно встречай успех и поруганье"*);

- антитези відтворюються у перекладі у 15% прикладів (напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you..."* Переклад В. Корнілова: *"Когда ты тверд, а все вокруг в смятенье,/ Тебя в своем смятенье обвинив..."*; *"If you can trust yourself when all men doubt you..."* Переклад В. Корнілова: *"Когда уверен ты, а все в сомненье..."*; у 85% прикладів антитези не передаються, а піддаються перефразуванню, що засвідчує реалізацію стратегії нейтралізації (напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you..."* Переклад М. Лозинського: *"Владей собой среди толпы смятенной, Тебя клянущей за смятенье всех..."*; переклад А. Грібанова: *"Сумей, не дрогнув среди общей смуты, Людскую ненависть перенести..."*);
- гіпербола зберігається в перекладі в 98% прикладів (напр.: *"Yours is the Earth and everything that's in it..."*. Переклад А. Грібанова: *"Сумеешь – и Земля твоя по праву..."*; переклад С. Маршака: *"Земля – твое, мой мальчик, достоянье!"*; переклад В. Корнілова: *"Тогда, мой сын, Земля твоя – запомни!"*; *"If you can force your heart and nerve and sinew/To serve your turn long after they are gone,/And so hold on when there is nothing in you..."* Переклад М. Лозинського: *"Умей принудить сердце, нервы, тело/ Тебе служит, когда в твоей груди,/Уже давно все пусто, все сгорело..."*); у 2% прикладів гіпербола вживається в іншому місці внаслідок стратегії компенсації (напр.: переклад М. Лозинського: *"Верь сам в себя, наперекор вселенной..."*);
- епітети відтворюються як необразні атрибути, тобто піддаються нейтралізації (100%) (напр.: *"If you can fill the unforgiving minute"*. Переклад М. Лозинського *"Умей наполнить каждое мгновение"*; переклад В. Корнілова: *"Когда трудом ты каждый миг заполнил..."*; переклад А. Грібанова: *"Свой каждый миг сумей прожить..."*);
- паралелізм передається у перекладі лише у 40% прикладів (напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you,/ If you can trust yourself when all men doubt you/ and make allowance for their doubting too"*. Переклад С. Маршака: *"О, если ты спокоен, не растерян,/ Когда теряют головы вокруг,/ И если ты себе остался верен, Когда в тебя не верит лучший друг..."*); у 60% реалізується стратегія нейтралізації або компенсації (паралелізм не відтворюється чи перетворюється на інший

стилістичний засіб. Напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you,/ If you can trust yourself when all men doubt you/ and make allowance for their doubting too"*. Переклад А. Грібанова: *"Сумей, не дрогнув среди общей смуты, Людскую ненависть перенести/И не судить, но в страшные минуты/Остаться верным своему пути"*);

- відокремлення зберігається у перекладі в 10% прикладах (напр.: *"And – which is more –you'll be a Man, my son!"*. Переклад: В. Корнілова: *"И – более того – ты Человек!"*; у 90% переноситься в інше місце чи не відтворюється (напр.: переклад С. Маршака: *"И более того, ты – человек!"*);
- римо-ритмічні особливості вірша відтворюються російською мовою головним чином за рахунок рими, збереження розміру вірша, цезури, позиції наголосу, також зберігається асонанс.

Переклад М. Лозовського: *"Владей собой среди толпы смятенной,/ Тебя клянущей за смятенье всех,/ Верь сам в себя, наперекор вселенной,/И маловерным отпусти их грех...."*. Переклад С. Маршака: *"О, если ты покоен, не растерян,/Когда теряют головы вокруг,/И если ты себе остался верен,/Когда в тебя не верит лучший друг..."*. Переклад В. Корнілова: *"Когда ты тверд, а все вокруг в смятенье,/Тебя в своем смятенье обвинив,/Когда уверен ты, а все в сомненье,/А ты к таким сомненьям терпелив..."*. Переклад А. Грібанова: *"Сумей, не дрогнув среди общей смуты,/Людскую ненависть перенести/И не судить, но в страшные минуты/Остаться верным своему пути."*

Як засвідчив аналіз різних перекладів поезії Р. Кіплінга "If" російською мовою пріоритетним завданням при перекладі було збереження римо-ритмічної організації та емоційно-експресивної забарвленості та прагматики твору, однак у той же час усі перекладачі повною мірою передали змістово-образний план.

Аналіз україномовних перекладів провадився за такою ж схемою, що й аналіз перекладів російською мовою. Відповідно було одержано такі результати:

– характер вірша обумовив вибір назви перекладачами – за допомогою повної перекладацької відповідності – *"Якщо..."* (60%), за допомогою контекстуальних аналогів – *"Коли..."* (20%), інші назви (20%) (напр.: *"Лист до сина"* у редакції В. Стуса);

– лексико-граматичні характеристики віршованого твору передані повною мірою із застосуванням стратегії компенсації:

- сполучення дейктиків 'you'/'your' з дієсловом відображені у перекладі трьома способами: за допомогою граматичного еквівалента – шляхом використання особового займенника 2-ої особи однини *"ти"/"твій"* (іноді з великої літери) (60%) у поєднанні з дієсловом, за допомогою функціональної заміни – уживанням дієслова у формі теперішнього часу другої особи однини (20%), уживанням наказового способу другої особи однини (20%);

- англійський імператив у перекладі піддається граматичній заміні і відтворюється як форма теперішнього часу дійсного способу другої особи однини (90%), у 10% передається за допомогою наказового способу;
- умовні речення (*Conditionals*) представлено у перекладі підрядними реченнями умови з дієсловом у формі частково дійсного (70%), частково наказового способу (30%);
- модальне дієслово 'can' замінено у перекладі на лексико-граматичні аналоги "зможеш", "здаден", "вмієш" (80%), однак у 20% прикладів його вилучено при перекладі;
- інфінітив відтворюється як неозначена форма дієслова (60%) або як форма майбутнього часу внаслідок граматичної заміни (40%), герундій піддається функціональній (40%) чи контекстуальній заміні (60%) і відтворюється як іменник (напр.: "...(*can*) make allowance for their *doubting too*...". Переклад Є. Сверстюка: "А з їх невіри також візьмеш суть..."; "...*and not be tired by waiting*...". Переклад В. Стуса: "Коли ти вмієш ждати без утоми...";

– стилістичні особливості оригіналу відтворено у перекладі повною мірою зі застосуванням стратегій компенсації, експлікації та конвергенції:

- дієслівні та іменникові розгорнуті метафори відтворюються у такий спосіб:
  - а) розгорнутими метафорами без зміни образу (напр.: "*If you can dream and not make dreams your master*". Переклад М. Стріха: "Якщо ти мріяв не віддававсь на ласку,/ Якщо ти владар пристрастям своїм..."(20%);

б) розгорнутими метафорами зі змінами у змісті образу (напр.: "*If you can dream and not make dreams your master*". Переклад В. Стуса: "Коли тебе не пограбують мрії,/ В кормигу дум твоїх дух себе не дасть..."; "*If you can meet with Triumph and Disaster/And treat those two impostors just the same*". Переклад Є. Сверстюка: "Якщо Тріумф, зарівно як нещастя,/ Сприймеш як дим і вітер на віку...") (50%);

в) розгорнутими метафорами, що базуються на перефразуванні метафор вихідного тексту (напр.: "*If you can meet with Triumph and Disaster/And treat those two impostors just the same*". Переклад В. Стуса: "Коли ти знаєш, що за лицедії – Облуда Щастя й машкара Нещасть..."(англ.: 'impostor' – "лжець")(30%);

- фразеологічні звороти передаються за допомогою фразеологічних еквівалентів (напр.: "*If all men count with you...*" Переклад Є. Сверстюка: "Якщо усі рахуються з тобою"; " *...risk it on one turn of pitch-and-toss...*" Переклад Є. Сверстюка: " Поставить все на карту..."(35%) і аналогів (напр.: "*If you can keep your head...*". Переклад В. Стуса: "Якщо ти збережеш залізний спокій..."(65%);

- антономазії вихідного тексту зберігаються у перекладі у 90% прикладів (напр.: *"If you can meet with Triumph and Disaster"* . Переклад В. Стуса: *"Коли ти знаєш, що за лицедії – Облуда Щастя й машкара Нещасть..."*; переклад М. Стріха: *"Якщо приймаєш Успіх та Поразку..."*), а у 10% у тексті перекладу з'являються додаткові антономазії (напр.: *"If you can force your heart and nerve and sinew/To serve your turn long after they are gone"*. Переклад Є. Сверстюка: *"Якщо ти змусиш Серце, Нерви, Жили/ Служити ще..."*); *"And – which is more –you'll be a Man, my son!"*. Переклад М. Стріха: *"Та більш того – тоді Людина ти!"*);
- антитези відтворюються у перекладі у 15% прикладів (напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you..."* Переклад В. Стуса: *"Якщо ти бережеш залізний спокій/ Всупер загалній паниці й клятьбі"*; *"If you can trust yourself when all men doubt you..."* Переклад В. Стуса: *"Коли наперекір хулі жорстокій/ Між невірів ти віриш сам собі..."*; у 85% прикладів антитези не передаються, а піддаються перефразуванню, що засвідчує реалізацію стратегії нейтралізації (напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you..."* Переклад Є. Сверстюка: *"Як вистоїш, коли всі проти тебе –/ Упали духом і тебе кленуть"*);
- гіпербола зберігається в перекладі в 100% прикладів (напр.: *"Yours is the Earth and everything that's in it..."*. Переклад Є. Сверстюка: *"Тоді весь світ тобі належить, сину..."*; переклад М. Стріха: *"Твій, сину, світ, і все, що є у ньому..."*; *"If you can force your heart and nerve and sinew/To serve your turn long after they are gone,/And so hold on when there is nothing in you..."* Переклад Є. Сверстюка: *"Якщо ти змусиш Серце, Нерви, Жили/ Служити ще, коли уже в тобі/ Усе згоріло, вигасло – лишилась..."*; переклад В. Стуса: *"І землю всю своєю назовеш"*);
- епітети не відтворюються, відбувається перифраз (напр.: *"If you can fill the unforgiving minute"*. Переклад В. Стуса: *"Коли ти знаєш ціну щохвилини..."*); переклад М. Стріха: *"Свій шанс єдиний зможеш віднайти..."*). Однак українські перекладачі додають багато влучних власних епітетів на кшталт "залізний (спокій)", "жорстока (хула)", "зотлілі (нерви)" (метафоричні епітети);
- паралелізм передається у перекладі лише у 40% прикладів(напр.: *"If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you,/ If you can trust yourself when all men doubt you/ and make allowance for their doubting too"*. Переклад Є. Сверстюка: *"Як вистоїш, коли всі проти тебе – Упали духом і тебе кленуть, Як всупереч усім ти віриш в себе, А з їх невіри також візьмеш суть..."*); у 60% реалізується стратегія нейтралізації або компенсації (паралелізм не відтворюється чи перетворюється на інший

стилістичний засіб. Напр.: "*If you can keep your head when all about you/ Are losing theirs and blaming it on you,/ If you can trust yourself when all men doubt you/ and make allowance for their doubting too*". Переклад В. Стуса: " *Якщо ти бережеш залізний спокій/ Всунір загальній паніці й клятьбі,/ Коли наперекір хулі жорстокій/ Між невірив ти віриш сам собі...* ");

- відокремлення зберігається у перекладі в 10% прикладах (напр.: "*And – which is more –you'll be a Man, my son!*". Переклад: М. Стріха: "*Та більш того – тоді Людина ти!*"); у 90% переноситься в інше місце чи не відтворюється (напр.: переклад В. Стуса: "*... ти єси людина/ І землю всю своєю назовеш.*");
- римо-ритмічні особливості вірша відтворюються українською мовою головним чином за рахунок рими, збереження розміру вірша, цезури, позиції наголосу, також зберігається асонанс.

Переклад В. Стуса: "*Якщо ти бережеш залізний спокій/ Всунір загальній паніці й клятьбі,/ Коли наперекір хулі жорстокій/ Між невірив ти віриш сам собі*". Переклад М. Стріха: "*Якщо спокійний ти перед юрбою/ Де зведено на тебе поговор, /Зневірений, залишишся собою,/ І зрозумів тягар чужих зневір*". Переклад Є. Сверстюка: "*Як вистойш, коли всі проти тебе – /Упали духом і тебе кленуть,/ Як всупереч усім ти віриш в себе,/ А з їх невіри також візьмеш суть*".

Як засвідчив аналіз різних перекладів поезії Р. Кіплінга "If" українською мовою пріоритетним завданням при перекладі було збереження римо-ритмічної організації та емоційно-експресивної забарвленості та прагматики твору, однак у той же час усі перекладачі повною мірою передали змістово-образний план. Проте, відмінності українських перекладів від оригіналу є більш суттєвими, ніж у російських перекладах, унаслідок зміни образів, додавання епітетів, стилістично забарвленої лексики (архаїзмів на кшталт давньослов'янського "єси", літературних слів, діалектизмів "облуда" (обличчя), "машкара" (маска), "махлярі" (причини брехні), "кормига" (неволя), розмовної лексики "проциндрити" (втратити марно). Перекладацькими універсаліями у зіставлених перекладах є спільні стратегії компенсації, експлікації, нейтралізації та конвергенції та застосовані перекладацькі трансформації граматичної, функціональної і контекстуальної заміни. У подальшому планується здійснити подібні дослідження на матеріалі інших поетичних творів англійською мовою.

Література

1. Алексеева И. С. Введение в переводоведение / И. С. Алексеева. – М. ; СПб., 2010. – 167 с.
2. Алексеева И. С. Текст и перевод / И. С. Алексеева. – М., 2008. –184 с.
3. Бабенко Л.Г. Филологический анализ текста. Основы теории, принципы и аспекты анализа. – Екатеринбург, 2004. – 400 с.

4. Богданов В.А. Творческая природа художественного образа. – М., 1989. – 150 с.
5. Денисюк Н.Р. Художній світ письменника: поняття, терміни і літературознавчі версії. – Тернопіль, 2002. – 64 с.
6. Копанев П. И. Вопросы истории и теории художественного перевода / П. И. Копанев. – Минск, 1972. – 296 с.
7. Краснова Л. В. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору / Л. В. Краснова. – Дрогобич : ТзОВ «Вимір», 1997. – 147 с.
8. Кушнина Л. В. Теория гармонизации: опыт когнитивного анализа переводческого пространства / Л. В. Кушнина. – Пермь, 2008. – 196 с.
9. Міщенко Л. А. Посібник з художнього перекладу до курсу «Теорія і практика перекладу» / Л. А. Міщенко, О. М. Турченко. – Вінниця : Нова книга, 2003. – 176 с.
10. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) / А. В. Федоров. – СПбГУ, 2002. – 416 с.
11. Nida E. A. Toward a Science of Translating / E. A. Nida. – Leiden, 1964.
12. Reiss K. Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie / K. Reiss, H. Vermeer. – Tübingen, 1991.
13. Nord Ch. Fertigkeit Übersetzen / Ch. Nord. – München, 1999.
14. Reiss K. Texttyp und Übersetzungsmethode : der operative Text / K. Reiss. – Heidelberg, 1983.
15. Handbuch Translation / M. Snell-Hornby, H. Höning, P. Kussmaul, P. Schmitt. – Tübingen: Stauffenburg, 1999.
16. Snell-Hornby M. Translation Studies – An Integrated Approach / M. Snell-Hornby. – Amsterdam ; Philadelphia, 1988.
17. Ел. ресурс: Режим доступу: <http://www.tin-tina.livejournal.com/33397.html>
18. Ел. ресурс: Режим доступу: http://www.lib.ru/KIPLING/s_if.txt

Summary

The article deals with the review of Russian and Ukrainian poetic translations of R. Kipling's poem "If". In the focus of the research there are the peculiarities of the poem "If" and the translator's strategies and means of their rendering in the Russian and Ukrainian languages. As it has been revealed, Ukrainian translations are distinguished by a variety of stylistic devices applied which contributes to the greater divergence between the original and Ukrainian translations in comparison with Russian.